

KUNSTNERISK UTVIKLINGSARBEID OG SATELLITTVIRKSOMHET

Kan man ane en viss risiko idet kunstutdanningsinstitusjonene nå overtar ansvaret individuelt for det arbeidet det nasjonale og tverrkunstneriske stipendiatprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU), har utført? spør Edvine Larssen og Lisa Torell.

Kan gleden som oppstod i kjølvannet av bestemmelsen fra departementet om opprettelsen av den etterlengtede ph.d.-graden i kunstnerisk utviklingsarbeid, stilte idet PKU-programmet fases ut? PKU har gjennom sin levetid siden opprettelsen i 2003, lagt ned et svært tidkrevende og kyndig forarbeid sammen med de ulike nasjonale kunstutdanningsinstitusjonene for at graden *philosophiae doctor* (ph.d.) også skal kunne tildeles forskning innen utøvende og skapende kunst, altså kunstnerisk utviklingsarbeid, i Norge.

Stipendiatene skal utelukkende kunne vinne på opprettelsen av denne nye graden. Både vi som har vært ansatt som stipendiater i PKU, men også framtidige stipendiater ved institusjonene burde kunne se på dette som en gledens beskjed. Ingenting skal gå tapt i overgangen fra PKU til individuelt institusjonelt ansvar, så hvorfor anes mørke skyer allikevel i horisonten?

Etter vår mening: Den hittil samlede nasjonale kunnskapen som gjennom PKU har vært et faktum, skal nå splittes opp. Framover vil hver enkelt institusjon kunne arbeide mer uavhengig av hverandre og uten så mange krysningspunkter, både med tanke på geografi og det (tverr)faglige.

PKU OG KVALITETSSIKRING

Den tverrkunstneriske plattformen som PKU er, sikrer en unik oversikt og kontaktflate over de ulike kunstneriske felt. PKU har gjennom sitt programstyre et svært bredt og høyt kunnskapsnivå hva gjelder både geografisk spredning så vel som uttrykk og institusjonsform. Stipendiater i PKU har måttet overbevise dette tunge kompetanseutvalget – som dette styret er – om at nettopp *deres* forskningsprosjekt har livets rett, gjennom en mangeetappers prosess hvor hver enkelt søknad har måttet bestå flere fagfellevurderinger før et eventuelt intervju kunne bli utført av det tverrfaglige programstyret. PKU har på denne måten valgt stipendiatprosjekter som ikke bare er med på å utvikle hver enkelt institusjons profil,

men heller prosjekt som på en eller flere måter har relevans for kunstfeltet, på et internasjonalt og nasjonalt plan.

Institusjonene skal nå selv overta ansvaret for søknadsprosess, kvalitetssikring, finansiering, oppfølging og uteksamineringen av sine ph.d.-kandidater, og det må her være lov til å melde en bekymring for hvordan de enkelte institusjoner skal klare å gjennomføre dette arbeidet på nivå med det nasjonale programmet de nå erstatter.

Stipendiatprogrammet skal avvikles etter dagens modell, men en forskerskole skal videreføre det ansvaret programmet har hatt i forhold til utdanningsdelen i stipendiatprogrammet. Diskusjonene som oppstod med den nye graden, handlet mye om overgangen: hvordan forberede finansiering, antall stipendiater ved hver enkelt institusjon og hvilke samarbeid som må gjennomføres for at alle institusjoner – også de som ikke selv vil være i stand til å kunne tildele en grad på nivå med ph.d. – skal kunne ha egne stipendiater, også *etter* at PKU er utfaset.

BEGREP OM FORSKNING

Den «nye» graden i Kunstnerisk utviklingsarbeid (KU) er omstridt og omdiskutert. I en ytring i *Universitetsavis* (Petersen & Østern, 23.10.17) stilles spørsmålet: «Ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid – en *philosophiae doctor* uten forskning?» Diskusjon rundt hva som skiller kunst og kunstnerisk utviklingsarbeid kan i fagmiljøet for KU virke noe foreldet, med det kommer fram av denne ytringen at andre forskningsfelt fortsatt ser på KU som likestilt eller det samme som kunstproduksjon, kanskje fordi våre metoder og refleksjoner ligger langt fra andre felt. Her må utvidelsen av begrepet *avhandling* diskuteres fordi det er essensielt å kunne dokumentere resultat av kunstnerisk utviklingsarbeid på en måte som rettferdiggjør forskningen i dette feltet.

Kunstnerisk utviklingsarbeid handler tross alt om å forske *i og gjennom* kunst, og ikke *på* kunst, da dette allerede kan sies å gjøres av kunsthistorikere og andre som ser på kunsten utenifra. Mye i denne ytringen som problematiserer at Norge nå får en likestilt forskningsgrad for KU (ph.d.) heller enn opprettelsen av en ny doktorgradstittel, er verdt å diskutere, men vår bekymring her handler ikke om selve graden. Det er en seier at man omsider har fått uttelling for at stipendiater i KU også omsider får en anerkjent grad etter mange års arbeid. Men hva forsvinner i det stipendiatprogrammet fases ut? Hva skjer med de tverrgeografiske så vel som tverrfaglige diskusjonene som gir svært gode rom for mulige samarbeid på kryss og tvers av terminologi, metoder og refleksjon, samt institusjoner og fylkesgrenser?

HVA MISTES?

Det er ingen hemmelighet at mange kunstinstitusjoner i et lite land som Norge er

svært små. Et felles program som PKU har derfor vært svært logisk for å sikre faglig bredde og høyt nivå. Det er vanskelig å se for seg hvordan alle disse små institusjonene skal greie utfordringen med å tilby en forskerutdanning innen kunstnerisk utviklingsarbeid. Hvordan disse stipendiatprosjektene skal kunne følges opp, administrativt så vel som faglig, kan virke å være en utfordring større enn hva gleden rundt graden er. En risikofaktor er at kunstnerisk utviklingsarbeid i større grad vil sentraliseres gjennom denne strukturen, for hvorfor skal man som stipendiat søke seg til en liten institusjon hvor du risikerer å ha svært få, eller ingen andre stipendiater å sparre med, om hovedstaden har opptil flere?

Norge har gjennom PKU unngått å la kvalitet handle om et geografisk anliggende, men heller gjennom dette unike programmet sikret at kunstnerisk utviklingsarbeid skjer på høyt nivå over *hele* landet – nettopp fordi man som stipendiat også i distriktene opptas i et nasjonalt nettverk. PKU har via sin tverrkunstneriske struktur gitt grobunn for unike møter og potensielle samarbeid på tvers av institusjon og geografi. Norge har gjennom PKU vært en internasjonal pådriver for kunstnerisk utviklingsarbeid på kunstens premisser, så bekymringen nå vil være hvorvidt de enkelte institusjoner kan greie å omfavne dette nybrottsarbeidet som PKU har startet. Dessuten kan ph.d.-graden tvinge kunstnerisk utviklingsarbeid tettere opp imot akademiske strukturer som er mer etablerte etter påtrykk fra andre interne fagmiljø som ikke alltid evner å skille mellom kunstproduksjon og KU. Kanskje gjelder dette særlig universitetene.

PKU har som system hvert år sikret et visst antall stipendiater i KU på nasjonalt plan, og gjennom dette også vært med på å dra institusjonene i retningen av å finansiere sine egne. Men, vil dette kunne fortsette med tanke på bekymringene nevnt over – uten at PKU er med på å dra lasset, også med tanke på skepsisen rundt dette fagfeltet sett fra andre disipliner?

Edvine Larssen

Kunstner og stipendiat i PKU ved Kunstakademiet i Trondheim – NTNU (2013–2017) / Stipendiatrepresentant i Nasjonalt råd for kunstnerisk utviklingsarbeid (2016–2017) / KunststipendiatForum (vara 2013–2015; styret 2015–2016)

Lisa Torell

Kunstner og stipendiat i PKU ved Kunstakademiet i Tromsø – UiT (2014–2017) / Stipendiatrepresentant i Nasjonalt råd for kunstnerisk utviklingsarbeid (2016–2017) / KunststipendiatForum (styret 2014–2016; ordfører 2016–2017)